

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет філології, історії та політико-юридичних наук
Кафедра германської філології та методики викладання іноземних
МОВ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя
Олександр САМОЙЛЕНКО

2025 р.

ПРОГРАМА

комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху

Освітній рівень: бакалавр

Освітньо-професійна програма: Середня освіта. Англійська мова і література (2021)

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметна спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Форма навчання: денна та заочна

Ніжин 2025

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху для бакалаврів Освітньо-професійної програми “Середня освіта. Англійська мова і література” предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)). НДУ ім. М. Гоголя, 2025. 35 с.

Укладачі програми:

к.ф.н., доц. Міщенко Т.В.

к.п.н., доц. Ларіна Т.В.

к.п.н., доц. Тезікова С.В.

к.п.н., доц. Таран О.М.

к.п.н., доц. Самойленко О.В.

к.п.н., доц. Щотка О.П.

Рекомендовано на засіданні кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов (протокол № 8 від 27 січня 2025 р.)

Рекомендовано на засіданні кафедри педагогіки, початкової освіти, кафедри психології та менеджменту (протокол № 6 від 22 січня 2025 р.)

Схвалено на засіданні вченої ради факультету філології, історії та політико-юридичних наук (протокол № 6 від 28 січня 2025 р.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестація випускників освітньо-професійної програми «Середня освіта (Мова і література (англійська)) зі спеціальності 014 Середня освіта за предметною спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)) здійснюється екзаменаційною комісією та проходить у формі комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху. Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху охоплює такі складові: основна іноземна мова (англійська), методика викладання іноземних мов та психолого-педагогічні дисципліни.

Головним завданням комплексного кваліфікаційного екзамену є виявлення у випускників університету філологічних, психолого-педагогічних і методичних знань та умінь, необхідних для виконання обов'язків учителя англійської мови і літератури в закладах загальної середньої освіти.

Метою екзамену є оцінка наявного в бакалаврів рівня володіння лінгвістичними, психолого-педагогічними та методичними компетентностями, ступеня готовності студентів-випускників виконувати педагогічні завдання, покладені на вчителя англійської мови та літератури в закладах загальної середньої освіти.

1. ВИМОГИ ДО ЗДОБУВАЧІВ

Комплексний кваліфікаційний екзамен передбачає перевірку та оцінку сформованості у здобувачів предметно-фахової компетентності, яка базується на комунікативній, лінгвістичній, методичній, соціокультурній, дослідницькій, психолого-педагогічній компетентностях. Випускники повинні продемонструвати готовність до виконання таких виробничих функцій: навчальна, гностична, виховна, розвивальна, планувальна, організаційна, контролююча, діагностична.

Підсумкова атестація перевіряє досягнення здобувачами **програмних результатів навчання** ОПП 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)) першого (бакалаврського) рівня:

ПРН1. Уміння керуватися у своїй діяльності на сприяння сталому розвитку, верховенство права, дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПРН2. Уміння поєднувати теорію і практику, а також приймати рішення та виробляти стратегію діяльності для вирішення завдань *освітньої програми* з урахуванням загальнолюдських цінностей, безпеки для себе та спільноти, суспільних, державних та виробничих інтересів.

ПРН3. Знання і прийняття національних та загальнолюдських цінностей, толерантності, адаптивність до культурного середовища.

ПРН4. Уміння використовувати різноманітні методи для ефективної комунікації на професійному та соціальному рівнях, організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп в рамках відповідальності

та автономії.

ПРН5. Уміння системно мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРН6. Уміння комунікувати з учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами державною мовою, формувати і розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів в рамках закладів загальної середньої освіти, спілкуватися у професійних спільнотах, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово в рамках комунікації.

ПРН7. Уміння планувати та організувати ефективний освітній процес з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів, володіння концептуальними науковими та практичними знаннями, готовність до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання.

ПРН8. Уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, ефективно використовувати цифрові технології в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти та створювати нові електронні (цифрові) освітні ресурси, збирати, інтерпретувати та застосовувати дані в рамках комунікації на засадах академічної доброчесності.

ПРН9. Уміння визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів закладів загальної середньої освіти, формувати мотивацію, організувати пізнавальну діяльність, сприяти формуванню спільноти учнів.

ПРН10. Уміння усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, пояснювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі, дотримуватися принципів державної політики у сфері освіти, зокрема принципів освітньої діяльності НУШ.

ПРН11. Уміння суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами, дотримуватися принципу дитиноцентризму та педагогіки партнерства, в рамках комунікації донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації.

ПРН12. Уміння створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, взаємодіяти з асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

ПРН13. Уміння організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу.

ПРН14. Уміння проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів закладів загальної середньої освіти, управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами в рамках відповідальності та автономії.

ПРН15. Уміння планувати освітній процес з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти та прогнозувати його результати, спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах.

ПРН16. Уміння організувати процес навчання, виховання і розвитку учнів на уроках англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.

ПРН17. Уміння оцінювати та аналізувати результати навчання учнів з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.

ПРН18. Поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання.

ПРН19. Уміння визначати умови та ресурси професійного та особистісного розвитку впродовж життя, продовжувати навчання із значним ступенем автономії та відповідальності.

ПРН20. Уміння здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

ПРН21. Володіння сучасними лінгвістичними нормами англійської та української мов, засобами іншомовного спілкування для реалізації широкого кола комунікативних настанов: створення, перетворення, навчання, переклад, редагування, аналіз, інтерпретація.

ПРН22. Уміння вибудовувати комунікаційні стратегії англійською мовою із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх комунікантів.

ПРН23. Уміння адаптувати до сприйняття учнями закладів середньої освіти соціально-гуманітарні, художні, публіцистичні, офіційно-ділові іншомовні тексти, забезпечуючи змістову та стилістичну адекватність.

2. СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

№ п.п.	Зміст компоненту	ПРН, який перевіряється
Предметно-фаховий блок (лінгвістичний компонент)		
1.	Робота з текстом	ПРН5. Уміння системно мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей. ПРН21. Володіння сучасними лінгвістичними нормами англійської та української мов, засобами іншомовного спілкування для реалізації широкого кола комунікативних настанов: створення, перетворення, навчання, переклад,

		<p>редагування, аналіз, інтерпретація.</p> <p>ПРН22. Уміння вибудовувати комунікаційні стратегії англійською мовою із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх комунікантів.</p> <p>ПРН23. Уміння адаптувати до сприйняття учнями закладів загальної середньої освіти соціально-гуманітарні, художні, публіцистичні, офіційно-ділові іншомовні тексти, забезпечуючи змістову та стилістичну адекватність.</p>
Предметно-фаховий блок (методичний компонент)		
2.	<p>Захист кваліфікаційного завдання (Action research) з методики викладання іноземних мов; оцінювання ОК “Методика викладання іноземних мов”, ОК “Педагогічна практика”</p>	<p>ПРН5. Уміння системно мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.</p> <p>ПРН6. Уміння комунікувати з учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами державною мовою, формувати і розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів в рамках закладів загальної середньої освіти, спілкуватися у професійних спільнотах, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово в рамках комунікації.</p> <p>ПРН7. Уміння планувати та організовувати ефективний освітній процес з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти відповідно до обов’язкових результатів навчання учнів, володіння концептуальними науковими та практичними знаннями, готовність до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання.</p> <p>ПРН8. Уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, ефективно використовувати цифрові технології в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти та створювати нові електронні (цифрові) освітні ресурси, збирати, інтерпретувати та застосовувати дані в рамках комунікації на засадах академічної доброчесності.</p> <p>ПРН15. Уміння планувати освітній процес з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти та</p>

		<p>прогнозувати його результати, спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах.</p> <p>ПРН17. Уміння оцінювати та аналізувати результати навчання учнів з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ПРН18. Поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання.</p> <p>ПРН19. Уміння визначати умови та ресурси професійного та особистісного розвитку впродовж життя, продовжувати навчання із значним ступенем автономії та відповідальності.</p> <p>ПРН20. Уміння здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.</p> <p>ПРН21. Володіння сучасними лінгвістичними нормами англійської та української мов, засобами іншомовного спілкування для реалізації широкого кола комунікативних настанов: створення, перетворення, навчання, переклад, редагування, аналіз, інтерпретація.</p> <p>ПРН22. Уміння вибудовувати комунікаційні стратегії англійською мовою із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх комунікантів.</p>
Психолого-педагогічний компонент		
3.	Аналіз психолого-педагогічної ситуації з теоретичним обґрунтуванням	<p>ПРН1. Уміння керуватися у своїй діяльності на сприяння сталому розвитку, верховенство права, дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ПРН2. Уміння поєднувати теорію і практику, а також приймати рішення та виробляти стратегію діяльності для вирішення завдань освітньої програми з урахуванням загальнолюдських цінностей, безпеки для себе та спільноти, суспільних, державних та виробничих інтересів.</p> <p>ПРН3. Знання і прийняття національних та загальнолюдських цінностей, толерантності, адаптивність до культурного середовища.</p>

		<p>ПРН4. Уміння використовувати різноманітні методи для ефективної комунікації на професійному та соціальному рівнях, організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп в рамках відповідальності та автономії.</p> <p>ПРН5. Уміння системно мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.</p> <p>ПРН6. Уміння комунікувати з учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами державною мовою, формувати і розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів в рамках закладів загальної середньої освіти, спілкуватися у професійних спільнотах, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово в рамках комунікації.</p> <p>ПРН7. Уміння планувати та організовувати ефективний освітній процес з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів, володіння концептуальними науковими та практичними знаннями, готовність до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання.</p> <p>ПРН9. Уміння визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів закладів загальної середньої освіти, формувати мотивацію, організовувати пізнавальну діяльність, сприяти формуванню спільноти учнів.</p> <p>ПРН10. Уміння усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, пояснювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі, дотримуватися принципів державної політики у сфері освіти, зокрема принципів освітньої діяльності НУШ.</p> <p>ПРН11. Уміння суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами, дотримуватися принципу дитиноцентризму та педагогіки партнерства, в рамках комунікації донесення до фахівців і</p>
--	--	---

		<p>нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації.</p> <p>ПРН12. Уміння створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, взаємодіяти з асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.</p> <p>ПРН13. Уміння організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язберезувальні технології під час освітнього процесу.</p> <p>ПРН14. Уміння проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів закладів загальної середньої освіти, управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами в рамках відповідальності та автономії.</p> <p>ПРН16. Уміння організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів на уроках англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ПРН18. Поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання.</p>
--	--	---

№ п.п.	Зміст компоненту	Оцінювання	Примітки
Предметно-фаховий блок (лінгвістичний компонент)			
1.	Робота з текстом	50 балів	Затверджується кафедрою германської філології та методики викладання іноземних мов
Предметно-фаховий блок (методичний компонент)			
2.	Захист кваліфікаційного завдання (Action research) з методики викладання іноземних мов; оцінювання ОК "Методика викладання іноземних мов", ОК "Педагогічна практика"	25 балів	Завдання відкриті, можна готувати протягом року

Психолого-педагогічний компонент			
3.	Аналіз психолого-педагогічної ситуації з теоретичним обґрунтуванням	25 балів	Затверджується кафедрою педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту

2.1. Предметно-фаховий блок: лінгвістичний компонент

Усна частина відповіді: робота з текстом

Завдання, що пропонуються:

1.1. Обрати абзац для виразного читання (не менше 5 речень), обґрунтувавши вибір іноземною мовою. Прочитати вголос і зробити літературний переклад (4 хв.) – 10 балів (читання – 5 балів, переклад – 5 балів).

1.2. Презентувати детальний переказ тексту (20 речень; 4 хв.) – 20 балів.

1.3. Синтаксичний аналіз речення, що виділене в тексті жирним шрифтом – 5 балів (2 хв.).

Орієнтовна схема синтаксичного аналізу речення (Scheme of Syntactical Analysis of a Sentence):

1. According to the purpose of utterance this is a declarative sentence.

2. According to its structure it is a complex sentence with two subordinate clauses.

3. The main clause is: “.....”.

4. The first subordinate clause is: “.....”. This is an object clause introduced / joined to the main clause by/with the help of the conjunction ‘that’.

5. The second subordinate clause is ...

6. The subject of the main clause is the 'Queen' expressed by the common noun in the Common case, singular.

7. The predicate of the main clause is 'had arrived' - it is a simple verbal predicate expressed by the verb ‘to arrive’ in the Past Perfect tense, indicative mood, active voice.

Or: ‘try to/can't sleep’ - compound verbal modal predicate which consists of the verb of wish and desire to try/modal verb can and the infinitive (to) sleep.

Письмова частина відповіді (екзаменатор перевіряє завдання під час відповіді студента на інші питання білету – додаткові запитання по писемним завданням (2 хв.) можливі після відповіді на всі запитання білету).

Завдання, що пропонуються:

1.4. Виписати і пояснити англійською мовою чотири історичні, граматичні, лексичні або стилістичні явища, що можуть ускладнювати розуміння тексту – 10 балів (по 2,5 балів за кожне явище) / Для заочного відділення – лексикологічний аналіз – 10 балів.

Орієнтовна схема лексикологічного аналізу:

In the text there are simple, derived and compound words.

1. There are a lot of words formed with the help of suffixation: For example, the word ... is formed with the help of the Germanic suffix -er, which

denotes the doer of the action and is highly productive in modern English. It is noun-forming, de-verbal, non-terminal.

2. There are some words formed with the help of prefixation: For example, the word ... is formed by the native prefix un-. It is stylistically neutral and means negation.

3. There are some words, which are formed by composition: The word ... is a compound proper (its components can exist as free morphemes), subordinative and the components are joined by juxtaposition. The word ... is a compound derivative (the suffix -er is added to the verb ...), subordinative, the components are joined by juxtaposition. The word ... a compound proper, coordinative the components are joined by juxtaposition, hyphenated spelling.

4. There are some cases of conversion in the text. The nouns converted from verbs are: The nouns converted from adjectives:

1.5. Написати п'ять запитань щодо найбільш важливих положень тексту – 5 балів.

Зразок усної та письмової частини відповіді наведено в методичних рекомендаціях до комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху.

2.2. Предметно-фаховий блок: методичний компонент

Підсумкове оцінювання має на меті з'ясувати, наскільки успішно здобувач засвоїв усю програму навчальної дисципліни «Методика викладання іноземних мов» відповідно до Профілю вчителя англійської мови кваліфікаційної категорії «молодий спеціаліст». Підсумкова оцінка враховує:

- середній бал за усі модулі курсу «Методика викладання іноземних мов» (25% = 6 балів);
- результати педагогічної практики (30% = 8 балів);
- якість виконання кваліфікаційного завдання (25% = 6 балів);
- презентація кваліфікаційного завдання (публічний захист) (20% = 5 балів).

Кожна з цих складових оцінюється за окремими критеріями, представленими в робочих програмах «Методики викладання іноземних мов», «Педагогічної практики (виробничої)», методичних рекомендаціях до виконання курсової роботи з методики навчання іноземних мов (Action research in teaching foreign languages).

Для успішного завершення курсу «Методика викладання іноземних мов» здобувач повинен отримати позитивну оцінку за кожен складову. Програма з «Методики викладання іноземних мов» містить різноманітні завдання: есе, рефлексивне письмо, доповідь/ звіт, презентація, вікторина, план уроку, розробка навчальних матеріалів і тестів, план професійного розвитку, портфоліо. Критерії оцінювання варіюються відповідно до типу завдання. На кінець курсу всі бали за виконані модульні завдання враховуються у середньо зважену підсумкову оцінку.

Педагогічна практика (вчитель-практикант) оцінюється у 8-му семестрі, де перевіряється здатність здобувача навчати англійської мови з урахуванням

принципів навчання та організації освітнього процесу. Оцінювання відбувається за критеріями, зазначеними у Програмі. Пропонується оцінити вісім залікових уроків, проведених здобувачами. Два уроки (залікові) відвідує та оцінює за визначеними критеріями методист, а шість – шкільний вчитель англійської мови (ментор), за яким закріплений здобувач. Методист повинен оцінити уроки, проведені на двох ступенях навчання – початковому та середньому.

При оцінюванні уроків до уваги береться здатність здобувача-практиканта розуміти психологічні особливості учнів та враховувати їх при відборі навчальних матеріалів та плануванні освітнього процесу; вміння управляти роботою в класі, використовуючи чіткі інструкції, дотримуючись балансу між говорінням вчителя та учнів, застосовуючи ІКТ; оцінювати навчальні досягнення учнів з використанням сучасних прийомів корекції помилок, роботи над їх усуненням, актуалізації знання англійської мови.

До портфоліо входять: 2 розгорнуті плани-конспекти уроків з навчальними матеріалами для початкової та середньої ланки освіти, рефлексивне есе.

Кваліфікаційне завдання (Курсова робота з методики викладання іноземних мов/ Action research) передбачає демонстрацію здатності здобувача поєднувати теоретичні знання з власною практикою навчання англійської мови в закладі загальної середньої освіти (педагогічна практика (виробнича)). Здобувач виконує курсову роботу англійською мовою та подає її до захисту в кінці 8-го семестру. Оцінювання роботи здійснюється науковим керівником за визначеними критеріями.

Презентація кваліфікаційного завдання (публічний захист) відбувається англійською мовою під час комплексного кваліфікаційного екзамену (7 хв. на презентацію та 3 хв. на відповіді на запитання екзаменаторів).

Алгоритм презентації кваліфікаційного завдання (орієнтовний):

1. Research topic “...”
2. Classroom-based problem
3. Participants: Where, Who
4. Research questions
5. Hypothesis
6. The stages of the research
7. Literature review (Authors and their research topics)
8. A set of activities within intervention
9. Sample activity 1-3 (Topic: ... Objective: ... Instructions: ...)
10. The data collection methods
11. Findings (Figure 1, ...)
12. Recommendations based on the research
13. Conclusions of the research
14. Question and answer session

Мовленнєві кліше для презентації кваліфікаційного завдання з методики навчання іноземних мов наведені в методичних рекомендаціях до комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху.

2.3. Психолого-педагогічний компонент передбачає оцінювання здатності здобувачів аналізувати психолого-педагогічні ситуації, планувати способи їх вирішення, розробляти конкретні проекти рішень, пропозиції реалізації задумів, з практичним втіленням розроблених «проектів» (5 хв.).

Психолого-педагогічні ситуації моделюють типові завдання та критичні інциденти в педагогічній діяльності та педагогічному спілкуванні. Для їх вирішення здобувачі мають пов'язати свої теоретичні знання з психолого-педагогічних дисциплін із практичними навичками і на цій основі продемонструвати сформованість педагогічних компетентностей.

Майстерність вчителя полягає в умінні перетворити ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати умови, що склалися, на перебудову стосунків, наближаючись до поставленої педагогічної мети.

Розв'язання психолого-педагогічної задачі починається з аналізу ситуації в цілісному процесі педагогічної діяльності: характеристики учнів, педагогічних та інших працівників закладу освіти, їхніх стосунків. Внаслідок цього відбувається усвідомлення мотивів вчинків, специфіки умов, особливостей взаємин. Таким чином, процес вирішення психолого-педагогічних задач, як і будь-яких інших задач, містить три **основні етапи**:

1) аналітичний етап, який починається з аналізу й оцінки ситуації, що склалася, і закінчується формуванням задачі, що підлягає вирішенню;

2) проєктивний етап, коли плануються способи вирішення вже поставленої задачі, розробляється конкретний проєкт цього рішення;

3) виконавчий етап, який пов'язаний з реалізацією задуму, з практичним втіленням розробленого «проєкту».

Алгоритм розв'язання педагогічної задачі

№	Назва етапу	Сутність етапу
I етап	Аналітичний (аналіз й оцінка)	Усвідомлення проблеми і формування задачі, що підлягає вирішенню.
II етап	Проективний (розробка проєкту майбутньої педагогічної взаємодії, вибір оптимального варіанту)	Розроблення проєкту рішення. Висуваються гіпотези (передбачення), відбувається проєкт майбутньої педагогічної взаємодії у вигляді певної конструктивної схеми. Здійснюється вибір методів впливу, методичних прийомів, організаційних форм, підбір засобів вирішення.

III етап	Виконавчий (реалізація задуму, з практичним втіленням розробленого «проекту»)	Практична реалізація запланованого рішення. Характеристика змін, які утворюються в результаті вирішення педагогічної задачі. Результат розв'язання – завжди нова ситуація
----------	---	---

Розв'язання психолого-педагогічної ситуації повинно відбуватися за такою **схемою**:

1. Усвідомлення педагогічної проблеми, формування на її основі конкретної задачі.

2. Збір та аналіз вихідних даних, який допоможе сформулювати правильне педагогічне рішення. Тут потрібно звернути увагу на місце, час, внутрішні та зовнішні причини виникнення ситуації, індивідуальні та вікові особливості її учасників.

3. Формування педагогічного задуму, підбір варіантів, висунення гіпотези (план дій із результатами, що прогноуються). При цьому слід подбати про активну роль у розв'язанні проблеми самих учнів, це забезпечить виховний момент психолого-педагогічної ситуації.

4. Матеріалізація задуму, гіпотези, плану дій із уточненням усіх деталей цього плану.

5. Дійові заходи. Підведення підсумків, критика, висновки, оцінка результатів творчої діяльності за головним критерієм: чи сприяло розв'язання даної ситуації розвитку особистості учня – інтелектуальних, емоційних, моральних, вольових якостей.

Зразок відповіді наведено в методичних рекомендаціях до комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху.

3. ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1. Зміст лінгвістичної підготовки

3.1.1. Тематика текстів (на основі тем, які вивчались):

1. Особиста інформація. Друзі. Студентська група. Родина та взаємовідносини.

2. Мій будинок / квартира. Оренда житла або придбання житла. Студентський гуртожиток. Традиційне англійське/ українське житло. Проживання у приватному будинку або квартирі: переваги та недоліки.

3. Робочий день студента. Вільний час студента. Навчання в університеті. Вивчення іноземних мов. Урок іноземної мови.

4. Кулінарні уподобання. Здорове харчування. Приготування їжі. Рецепти улюблених страв. Традиційні англійські / українські страви. Похід у кафе / ресторан.

5. Покупки. Супермаркет і торговельний центр. Шопінг онлайн. Шопінг в житті людини. Щоденні покупки.

6. Пори року та погода. Прогноз погоди. Клімат Великої Британії. Клімат України. Улюблена пора року. Вплив погоди на людину.

7. Місто. Переваги та недоліки проживання в місті та селі. Київ - столиця України. Місце, де народився.

8. Хвороби, їх симптоми та лікування. Охорона здоров'я. Здоровий спосіб життя.

9. Спорт та ігри. Олімпійські ігри: історія, символи, традиції, цікавинки. Улюблені види спорту та спортсмени. Місце спорту в житті людини.

10. У пошуках пригод. Мандрівники та дослідники: минуле та сучасність. Мандрівник і турист: подібності та відмінності. Роль ризику в житті людини. Попередження нещасних випадків. Британські морські курорти.

11. Кіно у нашому житті. Історія кіно. Відомі режисери та актори. Культові фільми. Вплив кіно та телебачення на людину. Кіно та театр.

12. Мистецтво. Напрямки мистецтва. Англійська школа живопису. Критерії оцінки творів мистецтва. Улюблений художник/картина. Представники поп-арту. Українське образотворче мистецтво.

13. Світ навколо нас. Дикий світ та навколишнє середовище. Проблеми довкілля та їх вирішення. Всесвітній рух за чисте довкілля. Охорона тварин. Червона книга. Життя в зоопарках.

14. Прибутки та витрати. Особисті фінанси. За все треба платити в житті. Як заощаджувати й інвестувати гроші. Якими способами можна переконати покупця придбати певну річ.

15. Комунікація. Різні види комунікації, передачі та одержання інформації. Преса у Великій Британії та в Україні. Занепад британської газетної імперії. Телебачення, його роль у суспільному житті.

16. Покарання й помста. Правосуддя. Суди у Великій Британії та в Україні. Злочин і покарання. Як уберегтись від злочинців.

17. Репутація людини. Складові частини репутації людини. Відомі люди.

18. Інші світи. Незвичайні та незрозумілі явища. Уфологія. Наука й шарлатанство. Контакти з іншими світами.

19. Почуття та ставлення до людей. Емоційне ставлення до різних подій. Корисність та деструктивність деяких почуттів. Емоційна різниця між чоловіком та жінкою. Наполегливість і послідовність.

20. Докори сумління. Моральність та аморальність деяких вчинків. Нечесні люди та наше ставлення до них. Шахраї у світовій історії. Обман у сфері побутових послуг. Право людини на особисте життя й збереження професійної таємниці.

21. Технічні досягнення й етичні проблеми. Новітні досягнення у сфері телекомунікацій та наше ставлення до них. Етичний аспект використання мобільних телефонів. Розвиток робототехніки. Непередбачувані наслідки генної інженерії.

22. Мови й нації.

3.1.2. Теоретичні питання

1. Закон Грімма. Співвідношення германського та індоєвропейського консонантизму. Фонетична та фонологічна сутність цього закону. Інтерпретації закону Гріма.
2. Великий зсув голосних. Великий зсув голосних як прояв нової кореляції голосних у системі англійської мови. Поступовий характер фонетичних змін довгих монофтонгів та проблема датування "зсуву". Фонетична сутність "зсуву". Спроби фонологічного пояснення "зсуву".
3. Розвиток правопису в історії англійської мови. Загальна характеристика орфографії середнього англійського періоду. Норманські переписувачі та введення нових принципів письма. Широке використання диграфів для позначення голосних і приголосних фонем. Сутність латинізації правопису.
4. Морфемна структура слова. Типи морфем. Синтетичні та аналітичні форми.
5. Критерії класифікації слів на частини мови. Іменник. Проблема категорії відмінка. Історія категорії відмінка.
6. Категорія числа в історії англійської мови. Причини існування винятків в утворенні числа. Причини спрощення іменних категорій.
7. Прикметник. Категорія ступенів порівняння. Субстантивація прикметників та ад'єктивація іменників у сучасній англійській мові.
8. Дієслово. Категорії часу, виду, способу дії.
9. Метафора. Традиційний і концептуальний підхід. Типи концептуальних метафор.
10. Метонімія та її типи.
11. Епітети та їхні типи.
12. Синтаксичні стилістичні прийоми: повторення, паралельні конструкції, інверсія, вставна конструкція.
13. Риторичне запитання.
14. Типи речень за метою висловлювання.
15. Просте речення: характеристики, головні та другорядні члени речення.
16. Складне речення: складносурядне, складнопідрядне, складносурядне з підрядністю; види зв'язку між частинами складного речення.

3.2. Зміст методичної підготовки (методика навчання іноземних мов)

1. Підходи до викладання іноземних мов. Огляд та критичний аналіз основних методів викладання ІМ (граматико-перекладний метод, прямий метод, аудіо-лінгвальний метод, «мовчазний» метод, метод повної фізичної реакції, сугестивний метод). Основні принципи та особливості комунікативного підходу до викладання ІМ. Іншомовна комунікативна

компетентність. Система вправ для формування мовленнєвих навичок та розвитку мовленнєвих умінь. Характеристика комунікативного завдання.

2. Навчання граматики в контексті. Типи контексту. Прескриптивна, дескриптивна та педагогічна грамика. Грамика в усному та писемному мовленні. Програмні вимоги до навчання граматики. Індуктивний та дедуктивний підходи до введення граматичних явищ. Способи введення нових граматичних явищ. Планування введення, первинного закріплення граматичних явищ та вдосконалення граматичних навичок. Критерії оцінювання, відбору та адаптації граматичних вправ.

3. Навчання лексики в контексті. Поняття «лексична одиниця». Труднощі вивчення англomовної лексики. Етапи навчання та вивчення лексики. Способи введення нових лексичних одиниць. Перевірка розуміння значення лексики. Стратегії вивчення та запам'ятовування лексики. Типи вправ на засвоєння нових лексичних одиниць. Лексичний підхід до вивчення лексики. Використання інформаційних технологій у вивченні лексики.

4. Управління навчальним процесом. Види інтеракції. Режими інтеракції. Використання іноземної та рідної мови на уроці. Ролі та функції вчителя іноземної мови. Мовлення вчителя на уроці іноземної мови. Інструкції на уроці іноземної мови. Особливості організації та управління студентоцентрованим навчанням.

5. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання аудіювання. Аудіювання як мовленнєве вміння. Програмні вимоги до навчання аудіювання. Труднощі сприйняття іншомовного мовлення на слух. Фонологічні труднощі аудіювання та підходи до їх подолання. Цілі аудіювання. Стратегії розвитку вміння аудіювання. Етапи роботи над текстом для аудіювання. Види вправ для роботи над текстом для аудіювання. Типи матеріалів для аудіювання та їх відбір.

6. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання говоріння. Особливості говоріння як виду мовленнєвої діяльності. Усна взаємодія та продукція. Особливості іншомовного говоріння та труднощі, які вони спричиняють (лінгвістичні та екстралінгвістичні). Програмні вимоги до навчання говоріння на різних ступенях навчання в ЗОЗ. Навчання вимови. Очікувані труднощі під час навчання вимови та вправи щодо їх подолання. Навчання усної інтеракції та продукції. Послідовність завдань для навчання говоріння. Роль вчителя в організації та управлінні студентоцентрованим навчанням говоріння. Види діяльностей щодо розвитку мовленнєвих умінь говоріння. Інтегроване навчання говоріння та аудіювання. Групова усна презентація плакатів.

7. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання читання. Читання як вид мовленнєвої діяльності. Цілі читання. Види читання. Основні стратегії розвитку вмінь читання. Критерії відбору та оцінювання матеріалів для читання. Послідовність завдань для роботи з текстом. Шляхи інтеграції слухання, говоріння, читання.

8. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання письма. Письмо як мовленнєва діяльність, порівняння письма та говоріння,

відмінності між говорінням і письмом, мета навчання письма, програмні вимоги до навчання письма різних вікових груп учнів. Шляхи розвитку мотивації учнів до писемного мовлення. Навчання письма на рівні фрази, понадфразовому та текстовому рівні. Огляд жанрів. Підходи до навчання письма. Шляхи інтеграції слухання, говоріння, читання, письма. Підходи до виправлення помилок в писемному мовленні. Самостійна робота над помилками. Прогнозування помилок учнів при плануванні уроку.

9. Планування уроку. Мовленнєва розминка/ фонетична зарядка. Планування послідовності уроків ІМ, навчальні програми. Сучасні підходи до планування уроку ІМ, шаблон план-конспекту уроку ІМ. Формулювання мети (як намір вчителя) та очікуваних результатів (як досягнення учнів) уроку ІМ. Етапи уроку ІМ. Навчання на основі комунікативних завдань (TBL). Очікувані проблеми та гнучкість щодо впровадження план-конспекту уроку ІМ. Оцінювання план-конспектів уроків ІМ.

10. Засоби навчання іноземної мови. Принципи та критерії відбору та оцінювання навчальних матеріалів. Адаптація навчальних матеріалів. Адаптаційні техніки. Комунікативні завдання. Автентичні матеріали та автентичні завдання, критерії їх відбору та використання на уроці. Роль вчителя як посередника між учнями та навчальними матеріалами.

11. Тестовий контроль та оцінювання. Поняття оцінювання. Види оцінювання (формує, підсумкове, формальне, неформальне, взаємооцінювання, самооцінювання). Види лінгво-дидактичних тестів (тести для розподілу по групах, діагностичні тести, тести проміжного та поточного контролю, тести підсумкового контролю, стандартизовані тести). Основні показники якості тесту (валідність, надійність, практичність, прозорість). Функція зворотного зв'язку контролю успішності. Оцінювання рівня сформованості умінь читання, письма, аудіювання, говоріння.

12. Формування міжкультурної компетентності. Поняття про міжкультурну обізнаність та компетентність. Категорії 'Big C culture' та 'little c culture'. Виокремлення та аналіз стереотипів у різних культурах. Вербальні та невербальні моделі комунікативної інтеракції в міжкультурних ситуаціях. Стратегії міжкультурного спілкування. Лінгвістичні прояви культури в мові (ідіоми, нееквівалентність лексики тощо) на уроках англійської мови. Методи та прийоми розвитку міжкультурної компетентності в учнів різних вікових групах. Види завдань з розвитку міжкультурної обізнаності для різних вікових груп. Аналіз навчальних матеріалів у підручниках із міжкультурним компонентом. Адаптація матеріалів.

13. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчанні англійської мови. Сучасні технології навчання ІМ та їх актуальність для освітнього процесу. Ключові питання електронного навчання: сучасні тенденції, кібербезпека, авторське право. Цифрова розповідь: інфографіка і візуалізація даних. СЕН через ІКТ на уроці іноземних мов. Цифрова розповідь: дизайн і виробництво відео. Мікронавчання: програмне забезпечення, додатки та онлайн-інструменти. Мікронавчання: засоби розробки. Управління контентом: LMS.

14. Дослідження навчальної діяльності учнів. Дослідження в професійній діяльності вчителя. Різновиди досліджень. Циклічний характер досліджень. Формулювання дослідницьких питань. Планування дослідження. Збір інформації. Кількісний та якісний аналіз інформації. Відбір учасників дослідження. Проблеми етики. Аналіз, інтерпретація та презентація результатів дослідження. Способи забезпечення якості дослідження.

15. Навчання молодших школярів. Вікові особливості учнів молодшого шкільного віку. Управління класом молодших школярів. Режими роботи на уроці в початковій школі. Сучасні підходи до навчання молодших школярів. Сучасні методи навчання молодших школярів. Використання ігор на уроках ІМ в ПШ. Навчання аудіювання та говоріння в ПШ. Навчання читання та письма в ПШ. Планування уроку ІМ в ПШ.

16. Навчання учнів з особливими освітніми потребами. Поняття «учні з особливими потребами» (SEN), упередження та забобони щодо учнів з особливими потребами. Моделі розуміння SEN, категорії SEN. Планування диференційованого навчання ІМ. Гетерогенна група учнів: виклики та їх потенційні рішення на уроці ІМ. Метод проектів (PBL). Соціально-емоційне навчання іноземних мов (СЕН). Викладання англійської мови обдарованим дітям. Синдром гіперактивності та дефіциту уваги на уроці ІМ. Дислексія та навчання ІМ. SEN проекти (ситуаційне дослідження).

17. Написання курсової роботи. Структура курсової роботи. Обґрунтування проблеми дослідження. Опис методології та процедури дослідження. Презентація отриманих результатів. Формулювання висновків. Написання анотації. Оформлення роботи.

18. Планування безперервного професійного розвитку. Поняття про професійний розвиток. Види професійного розвитку. Засоби та інструменти автономного професійного розвитку. Європейський портфель вчителя іноземної мови. Професійний розвиток на базі школі. Можливості професійного розвитку поза межами школи. Стратегії професійного розвитку. Підходи до складання плану власного професійного розвитку.

Приклади формулювання тем кваліфікаційного завдання з методики навчання іноземних мов представлено в методичних рекомендаціях до комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху.

3.3. Зміст психолого-педагогічної підготовки

1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

1.1. Педагогіка та психологія у структурі сучасних наук.

1.1.1. Об'єкт, предмет психології. Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології. Основні категорії психології: психіка, свідомість, особистість, діяльність, спілкування, образ. Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.

1.1.2. Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки: освіта, навчання,

виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток. Структура та основні галузі педагогіки.

1.2. Загальні закономірності розвитку особистості. Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники та закони психічного розвитку особистості. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Вікова періодизація психічного розвитку особистості (за Е. Еріксоном).

1.3. Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) і агенти (освіта, традиційні ЗМІ: та нові медіа: Інтернет, соціальні мережі) соціалізації. Поняття ресоціалізації. Закономірності психічного розвитку та принципи навчання і виховання як основні механізми соціалізації та розвитку особистості учня.

1.4. Характеристика особистості учня як суб'єкта освітнього процесу. Вікові та індивідуально типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі. Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Мотивація навчальної діяльності. Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

2.1. Педагогічна та психологічна думка XVII - початок XX ст.

2.1.1. Психологічна думка XVII - початок XX ст. О. Лазурський: вчення про нахили та обдарованість особистості. Психологія як наука про безпосередній досвід: В. Вундт Г. Еббінгауз: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза.

2.1.2. Педагогічна думка XVII - початок XX ст. Педагогічна теорія Я.-А. Коменського. В Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди. Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича. «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі. М. Грушевський про українську мову й українську школу. Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського. Полікультурність - головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.

2.2. Педагогічна та психологічна думка XX - початку XXI ст.

2.2.1. Психологічна наука XX - початку XXI ст. про освітній процес та розвиток особистості. Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Етапи психосексуального розвитку особистості. Механізми психологічного захисту особистості. С Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс меншовартості. Аналітична психологія К.-Г. Юнга. Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого. Неофройдизм (Е. Фромм, Е. Еріксон). Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура).

Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом). Генетична психологія Ж. Піаже. Ідеї педагогічної психології у працях С. Балея. Костюк про навчально-виховний процес та психічний розвиток учнів. Теорія вчинку В. Роменця.

2.2.2. Педагогічна думка ХХ - початку ХХІ ст. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського. С. Френе: школа успіху і радості. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер). Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка. Виховний ідеал Г. Ващенко. Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція)).

3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

3.1. Планування та забезпечення якості дослідження. Наукові дослідження в педагогіці та психології: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет. Програма дослідження: структура, вимоги до її складання та етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні. В Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування. Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

3.2. Методи збирання інформації. Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача. Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення. Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування. Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання. С Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування. Соціометрія: процедура застосування та інструментарію (анкета, шкали). Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.

3.3. Методи аналізу емпіричних даних. Вимірювання: визначення, види, рівні. Описова статистика. Кількісний та якісний аналіз даних. Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.

4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

4.1. Освіта і навчання особистості.

4.1.1. Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісноорієнтована, компетентнісна, рефлексивна). Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції (освітня, виховна, розвивальна), структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати). Навчання, учіння, наочіння. Поняття про базові принципи навчання та їх характеристика. Зміст

освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності.

4.1.2. Структура навчально-пізнавальної діяльності учнів (сприймання - осмислення - розуміння узагальнення - закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.

4.1.3. Методи навчання, їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традуктивні). Загальні вимоги до вибору методів навчання. Засоби навчання: їх ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні). Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне). Компетентнісний підхід у навчанні.

4.1.4. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна. Урок як форма організації навчання. Типи і структура уроків за дидактичною метою. Вимоги до підготовки вчителя до уроку. Активні (соціально-психологічні) форми організації освітнього процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості. Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

4.1.5. Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання. Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проектні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

4.1.6. Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

4.2. Виховання особистості.

4.2.1. Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу. Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання. Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, валеологічне, трудове, екологічне, статево-гендерне, правове, економічне). Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепція особистісно-орієнтованого виховання.

4.2.2. Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної

поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

4.2.3. **Форми організації процесу виховання:** позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи. Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи і сім'ї у вихованні учнів. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми і методи роботи школи з батьками учнів. Учніське самоврядування, його види.

4.2.4. **Органи учнівського самоврядування.** Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

4.3. **Особистість у життєвому та професійному просторі.** Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні статуси: поняття та види (офіційний і неофіційний, приписаний і здобутий). Соціальні ролі: поняття та види (активні й пасивні, явні й латентні). Соціальна позиція особистості. Стать і гендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Гендерна ідентичність. Кризи тендерної ідентичності. Гендерні стереотипи: поняття та види (традиційні та егалітарні). Гендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм. Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації (професійне самовизначення, професійне навчання, професійна адаптація, професійне становлення, професійна реалізація, завершення професійної діяльності).

4.4. **Вчитель як суб'єкт професійної діяльності.** Особистість вчителя та його педагогічна майстерність. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне (емоційне) вигорання педагога.

4.5. **Спілкування в педагогічній діяльності.** Складові спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Бар'єри педагогічного спілкування. Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньо-груповий, С міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стили поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування). Профілактика (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури) та розв'язання (досягнення компромісу чи співпраці) педагогічних конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту.

4.6. **Девіантна поведінка особистості.** Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху.

4.7. **Управління в системі освіти.** Управлінська діяльність. Лідерство, керівництво, супровід. Типологія лідерства. Стили керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Корпоративна (організаційна) культура.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА (ОРІЄНТОВНІ)

4.1. Предметно-фахова підготовка: лінгвістичний компонент

Загальна оцінка в балах	Критерії оцінювання усної частина відповіді (робота з текстом)
30 балів	Вибір абзацу чітко обгрунтований іноземною мовою. Читання чітке, виразне, без помилок в інтонації, паузах або логічних наголосах. Переклад точний, літературний, без помилок в стилістиці або лексиці. Переказ чіткий, логічний, з дотриманням послідовності подій і фактів. Використано широкий спектр лексики та граматичних структур, позбавлених помилок. Вимова чітка, зрозуміла.
25-29 балів	Вибір абзацу чітко обгрунтований іноземною мовою. Читання чітке, виразне, з незначними помилками в інтонації, паузах або логічних наголосах. Переклад точний, літературний, з незначними помилками в стилістиці або лексиці. Переказ чіткий, логічний, з дотриманням послідовності подій і фактів. Використано широкий спектр лексики та граматичних структур, але з незначними помилками. Вимова чітка, зрозуміла, з незначними фонетичними помилками.
19-24 бали	Вибір абзацу обгрунтований іноземною мовою, але не бездоганно. Читання чітке, але з помітними помилками в інтонації, паузах або логічних наголосах. Переклад точний, але з помітними помилками в стилістиці або лексиці. Переказ чіткий, логічний, з незначними помилками в послідовності подій або фактів. Використано обмежений спектр лексики та граматичних структур, з помітними помилками. Вимова чітка, але з фонетичними помилками.
13-18 балів	Вибір абзацу частково обгрунтований іноземною мовою. Читання нечітке, з помітними помилками в інтонації, паузах або логічних наголосах. Переклад неточний, з помітними помилками в стилістиці або лексиці. Переказ чіткий, але з помітними помилками в послідовності подій або фактів. Використано обмежений спектр лексики та граматичних структур, з помітними помилками. Вимова нечітка, з помітними фонетичними помилками.
6-12 балів	Вибір абзацу частково обгрунтований іноземною мовою.

	Читання нечітке, з численними помилками в інтонації, паузах або логічних наголосах. Переклад неточний, з численними помилками в стилістиці або лексиці. Переказ чіткий, але з помітними помилками в послідовності подій або фактів. Використано дуже обмежений спектр лексики та граматичних структур, з численними помилками. Вимова нечітка, з численними фонетичними помилками.
0-5 балів	Вибір абзацу не обґрунтований іноземною мовою. Неможливо зрозуміти зміст тексту через помилки в читанні. Переклад неможливо зрозуміти через численні помилки. Переказ нечіткий, з численними помилками в послідовності подій або фактів. Не використовується лексика та граматичні структури, характерні для літературної мови. Неможливо зрозуміти вимову через численні фонетичні помилки.

Загальна оцінка в балах	Критерії оцінювання письмової частини відповіді (робота з текстом)
	Синтаксичний аналіз
5	Синтаксичний аналіз проведено правильно, згідно зі схемою, без помилок
4	Чотири з п'яти компонентів синтаксичного аналізу було виконано правильно.
3	Три з п'яти компонентів синтаксичного аналізу було виконано правильно.
2	Два з п'яти компонентів синтаксичного аналізу було виконано правильно.
1	Один з п'яти компонентів синтаксичного аналізу було виконано правильно.
0	Синтаксичний аналіз не проведено, або проведено неправильно.
0-5 балів	
	Визначення історичних, граматичних, лексичних або стилістичних явищ

10	Визначено 4 історичних, граматичних, лексичних або стилістичних явищ, що можуть ускладнювати розуміння тексту, і дано чітке та коректне пояснення кожного з них англійською мовою.
7,5	Правильно визначено 3 історичних, граматичних, лексичних або стилістичних явища, що можуть ускладнювати розуміння тексту, і дано чітке та коректне пояснення кожного з них англійською мовою.
5	Правильно визначено 2 історичних, граматичних, лексичних або стилістичних явища, що можуть ускладнювати розуміння тексту, і дано чітке та коректне пояснення кожного з них англійською мовою.
2,5	Правильно визначено 1 історичне, граматичне, лексичне або стилістичне явище, що може ускладнювати розуміння тексту, і дано його чітке та коректне пояснення англійською мовою.
0	Не визначено жодного з історичних, граматичних, лексичних або стилістичних явища, що можуть ускладнювати розуміння тексту, і дано чітке та коректне пояснення кожного з них англійською мовою.
0-10 балів	
	Лексикологічний аналіз - словотвір (для заочного відділення)
10	Визначено 4 способи словотвору - суфіксація, префіксація, словоскладання, конверсія
7,5	Визначено 3 з чотирьох способів словотвору - суфіксація, префіксація, словоскладання, конверсія
5	Визначено 2 з чотирьох способів словотвору - суфіксація, префіксація, словоскладання, конверсія
2,5	Визначено 1 з чотирьох способів словотвору - суфіксація, префіксація, словоскладання, конверсія
0	Не визначено жодного з чотирьох способів словотвору - суфіксація, префіксація, словоскладання, конверсія
0-10 балів	
	Побудова запитань по тексту

5	Написано 5 чітких, змістовних, граматично правильних запитань, які охоплюють найважливіші положення тексту.
4	Написано 4 чітких, змістовних запитань, які охоплюють найважливіші положення тексту або написано 5 таких запитань з граматичною помилкою в одному з них.
3	Написано 3 чітких, змістовних запитань, які охоплюють найважливіші положення тексту або написано 5 таких запитань з граматичними помилками у двох із них.
2	Написано 2 чітких, змістовних запитань, які охоплюють найважливіші положення тексту або написано 5 таких запитань з граматичною помилками у трьох із них.
1	Написано 1 чітке, змістовне запитання по тексту або написано 5 таких запитань з граматичними помилками у чотирьох із них.
0	Написано 0 чітких, змістовних запитань, які охоплюють найважливіші положення тексту.
0-5 балів	
50 балів	

4.2. Предметно-фахова підготовка: методичний компонент

Загальна оцінка в балах	Критерії оцінювання презентації кваліфікаційного завдання з методики викладання іноземних мов
5 балів	Зміст презентації: Студент чітко викладає основні результати дослідження, наводить аргументацію щодо найважливіших висновків дослідження, демонструє здатність до рефлексії щодо досвіду виконання дослідження. Відповіді на запитання: Студент чітко та змістовно відповідає на запитання, пояснює базові аспекти дослідження, пов'язує відповіді з різноманітними аспектами дослідження. Форма презентації: Презентація чітка, структурована, зрозуміла для слухачів, відповідає часовому регламенту.
4 бали	Зміст презентації: Студент загалом добре викладає основні результати дослідження, наводить аргументацію щодо більшості важливих висновків дослідження, демонструє здатність до рефлексії, але не завжди повно. Відповіді на запитання: Відповіді на запитання загалом чіткі та змістовні, базові аспекти дослідження пояснені, але не завжди

	пов'язуються з різноманітними аспектами дослідження. Форма презентації: Презентація в основному чітка і структурована, але може мати деякі незначні недоліки. Часовий регламент дотримано.
3 бали	Зміст презентації: Студент викладає основні результати дослідження, але аргументація недостатньо повна або чітка. Здатність до рефлексії обмежена. Відповіді на запитання: Відповіді на запитання не завжди чіткі або змістовні, базові аспекти дослідження пояснені частково. Форма презентації: Презентація зрозуміла, але має значні недоліки в структурі або чіткості. Часовий регламент дотримано частково.
2 бали	Зміст презентації: Студент не повністю викладає основні результати дослідження, аргументація слабка або відсутня. Здатність до рефлексії майже відсутня. Відповіді на запитання: Відповіді на запитання нечіткі, базові аспекти дослідження пояснені недостатньо. Форма презентації: Презентація неструктурована, важка для розуміння. Часовий регламент значно перевищено або недотримано.
1 бал	Зміст презентації: Студент не повністю викладає основні результати дослідження, аргументація відсутня. Здатність до рефлексії відсутня. Відповіді на запитання: Відповіді на запитання нерелевантні або відсутні. Базові аспекти дослідження не пояснені. Форма презентації: Презентація неструктурована, важка для розуміння. Часовий регламент значно перевищено або недотримано.
0 балів	Зміст презентації: Студент не викладає результати дослідження, аргументація відсутня. Здатність до рефлексії відсутня. Відповіді на запитання: Відповіді на запитання відсутні або нерелевантні. Форма презентації: Презентація неструктурована, важка для розуміння. Часовий регламент значно перевищено або недотримано.

4.3. Психолого-педагогічний компонент

Загальна оцінка в балах	Критерії оцінювання аналізу психолого-педагогічної ситуації з теоретичним обґрунтуванням
25 балів	Максимальний результат виконання практичного завдання передбачає високий рівень знань і навичок: відповідь повна, логічна з елементами самостійності, бездоганна за змістом із обґрунтуванням власної позиції; вдало використовується

	вивчений матеріал при наведенні прикладів; здобувач вільно володіє матеріалом, чітко і в повній мірі відповідає на запитання екзаменатора.
20 – 24 бали	виставляється, якщо здобувач обґрунтовано, послідовно й логічно аналізує ситуацію з використанням наукової термінології та на основі досвіду, набутого у ході виробничої практики, демонструє власне бачення ситуації; виявляє уміння будувати чіткий алгоритм дій, спрямованих на професійне і компетентне вирішення даної проблеми.
15 – 19 балів	виставляється у випадку, коли здобувач послідовно й логічно аналізує ситуацію за стандартною схемою, володіє науковою термінологією, при розв'язанні практичного завдання допускаються лише незначні помилки, які усуваються самим здобувачем після зауваження екзаменатора.
10 - 14 балів	ставиться, коли студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при формулюванні та висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, робить велику кількість помилок при відповіді.
5 – 9 балів	виставляється, коли у ході розв'язання педагогічної ситуації допущені помилки і порушена логіка аналізу та етапи здійснення педагогічної технології, необхідної для розв'язання конкретної проблеми, що вплинуло на результат і правильність висновків. Але при цьому наявне часткове володіння теоретичним матеріалом з питань, наведених у ситуації.
0 – 4 бали	вказує на те, що здобувач не оволодів базовим теоретичним матеріалом та практичними навичками професійної діяльності. Здобувач фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, не має уявлення про об'єкт педагогічної ситуації, не виявляє здатність елементарно викласти свою думку.

Підсумкова оцінка комплексного кваліфікаційного екзамену є сумою оцінок за кожен складову екзаменаційного завдання. Тривалість підготовки до відповіді на екзамені – до 1 години.

Шкала відповідності

За 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	Відмінно

74 – 89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна іноземна мова (англійська)

1. Ігіна З. О. Основи комунікативної лінгвістики: навч. посіб./ З.О. Ігіна. – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – 190 с.
2. Потапенко С.І. Практичний курс англійської мови: навч. посіб. для вищих навч. закладів / С.І. Потапенко, С.В. Гамор, З.О. Ігіна, Н.М. Талавіра. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Ч.1. – 162 с.
3. Потапенко С.І., Харитонов І.К. Сучасний англійський синтаксис. Теорія і практика. Навчальний посібник./ С.І. Потапенко, І.К. Харитонов. – 4-е видання., доповнене та перероблене. – Ніжин: Видавництво НДУ, 2005. – 106 с.
4. Талавіра Н.М. Практичний курс англійської мови: навч. посіб. для вищих навч. закладів/ Н.М. Талавіра. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – Ч.2.– 109 с.
5. Трибуханчик А.М. Англійська без помилок: навч. посіб. для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст» і «магістр» факультетів іноземних мов / А.М. Трибуханчик. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 227 с.
6. Харитонов І.К. Теоретична граматики сучасної англійської мови/ І.К. Харитонов. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2007. – 160 с.
7. Хрестоматія з теоретичної фонетики англійської мови (для студентів денної форми навчання)/ Укл.: С.В. Гамор, О.В. Майборода. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – 45 с.

Методика викладання іноземних мов

1. Daloiso, M., Delaney, M., Kormos, J., & Smith, A. M. (2018) Inclusive Practices in English Language Teaching. Oxford University Press. <https://www.oup.com.cn/test/inclusive-practices-in-english-language-teaching.pdf>
2. Hopkins, D. (2014) A Teacher's Guide to Classroom Research (5th Edition). Maidenhead: Open University Press. <https://rezkyagungherutomo.files.wordpress.com/2016/09/classroom-research-hopkins.pdf>
3. Pokrivčáková, S. et al. (2015). Teaching Foreign Languages to Learners with Special Educational Needs: e-textbook for foreign language teachers. Nitra: Constantine the Philosopher University. <http://surl.li/pizhwp>
4. Scott, W.A., Ytreberg, L.H. (2004) Teaching English to children. Longman.

5. Shin, J.K., Crandall, J.A. (2014) Teaching Young Learners English: From Theory to Practice. National Geographic Learning.
6. Smith, R. and P. Rebolledo (2018) A Handbook for Exploratory Action Research. British Council. https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_30510_BC%20Explore%20Actions%20Handbook%20ONLINE%20AW.pdf
7. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman. P. 364 – 378.
8. Ur, P. (2012). Module 2 The Lesson in A course in English Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press. 2nd edition. P. 14–27.
9. Watkins, P. (2005). Chapter 16 Planning and example lesson plans in Learning to Teach English. Delta Publishing. P. 107–116.
10. Harwood, N. (ed.) (2013). English Language Teaching Textbooks: Content, Consumption, Production. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
11. Tomlinson, B. (ed.) (2011). Materials Development in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press. 2nd edition.
12. Harmer, J. (2007). Chapter 22 Testing and evaluation in The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman. P. 379 – 394.
13. Ur, P. (2012). Module 12 Assessment and testing in A course in English Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press. 2nd edition. P. 176–184.
14. Методика навчання іноземних мов і культур / За ред. Ніколаєвої С.Ю. – К: Ленвіт, 2013. – С. 418-442.
15. Erlam, R., Philp, J., & Feick, D. (2021). Digital media in the language classroom. In Teaching languages to adolescent learners: From theory to practice (pp. 135-157). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108869812.008>
16. Hubbard, P. (2021). An invitation to CALL: Foundations of computer-assisted language learning. APACALL. <https://www.apacall.org/research/books/6/>
17. Son, J.-B. (Ed.). (2020). Technology-enhanced language teaching in action. APACALL. <https://www.apacall.org/research/books/5/>
18. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Council of Europe, 2020. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
19. Програми Нової української школи. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
20. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>
21. Калініна, Л. В., Щерба, Н. С., Прокопчук, Н. Р., Кузьменко, О. Ю., Григор'єва, Т. Ю. (2022). The Journey from an English Learner to an English

Teacher. На шляху до професійної майстерності: від студента до вчителя : навчальний посібник до курсу «Методика навчання англійської мови» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Вид-во "Євроволин", Житомир. <https://salo.li/3347240>

Психолого-педагогічні дисципліни

Основна:

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник для студ. вищ. навч. закл.; Одес. нац. мед. ун-т. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 352 с.
2. Бойправ М.Д., Горянська А.М., Пісоцький В.П., Щотка О.П. Вікова психологія. Ніжин: НДУ, 2012 - 209 с.
3. Бойправ М.Д., Пісоцький В.П., Щотка О.П. Педагогічна психологія. Ніжин: НДУ, 2010. - 251 с.
4. Горянська А.М., Пісоцький В.П. Психічний розвиток та формування особистості в онтогенезі: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ, КНТ, 2018. – 144 с.
5. Горянська А.М., Пісоцький В.П. Теоретичні питання вікової психології : навчальний посібник. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2023. – 145 с.
6. Виховні аспекти педагогічної діяльності у сучасній школі : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад.: Л.О. Дубровська, В.Л. Дубровський, В.В. Ковнер, О.С. Філоненко; за ред. Є.І. Коваленко – 3-тє видання, перер. та доп. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2015. 160 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. - 2-ге вид., доповн. К. : Академвидав, 2012. 349 с.
8. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 128 с.
9. Малафійк Іван Васильович. Дидактика новітньої школи [Текст]: навчальний посібник. К.: СЛОВО, 2015. 632 с.
10. Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання [Текст]: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 415 с.
11. Падун Н.О., Самойленко О.В. Педагогічні ситуації: сутність та приклади вирішення: навч. посіб. Ніжин:НДУ ім. М.Гоголя, 2017. 168 с.
12. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник. К.: Каравела, 2019. 400 с.
13. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник. - 3-тє вид., стер. К.: Академвидав, 2009. 559 с.

Законодавчі і нормативні документи:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» 16 січня 2020 року № 463-ІХ зі змін. та доповн. [Електронний ресурс]. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

2. Закон України «Про освіту». (2017). Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Law of Ukraine “On Education”. (2017).
3. Конституція України: [зі змін. та допов., внесеними Законом України від від 21 лютого 2014 року N 742-VII]. – Харків: Фактор, 2015. – 118 с.
4. Концепція «Нова українська школа». (2016). Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczziya.html>
7. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/
8. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2000. №22. - С.3-7.
9. Україна. КМУ. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. №988-р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

Додаткова:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник. К.: Либідь, 2008. - 848 с.
2. Василенко Н. В. Українська школа XXI століття: школа шкiл. Харків : Основа, 2018. – 96 с.
3. Васильченко Л. В. Організаційно-методичне забезпечення дистанційного навчання в закладах освіти / Л. В. Васильченко, І. С. Лапшина Харків : Основа, 2016. – 128 с.
4. Виховні системи класу. Інноваційні моделі / упоряд. Н. Харченко, ред. кол.: О. Буйневич, С. Скебало, Г. Дерезізова. Київ : Шкільний світ, 2017. – 160 с.
5. Власова О.І. Основи психології та педагогіки: підручник. - 2-е вид., переробл. К.: Знання, 2011. 333 с.
6. Гаджети в школі / упоряд. Н. Харченко, ред. кол.: М. Мосієнко, Д. Долгова, О. Калюжна - Київ : Шкільний світ, 2017. – 128 с.
7. Духно Н. К. Організація методичної роботи. Частина 2. Харків : Основа, 2016. – 96 с.
8. Духно Надія Костянтинівна. Організація методичної роботи. Частина 1. Харків : Основа, 2016. – 96 с. 11. Жадан Л. В. Педагогічний словник / Л. В. Жадан, В. П. Жадан - Харків : Основа, 2018. – 144 с.
9. Інновації, що приносять результат : посібник / упоряд. Т. М. Загорулько. Харків : Основа, 2016. – 158 с.
10. Креативна педагогіка. 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / упоряд. Н. Харченко. Київ: Шкільний світ, 2017. – 96 с. 1

11. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні /За заг. ред. В.Г. Кременя. К: Пед. Думка, 2016.
12. Нова українська школа: порадник для вчителя : навчально-методичний посібник / за ред. Н. М. Бібік, ред. кол.: Н. З. Софій, О. В. Онопрієнко, Ю. М. Найда. Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с
13. Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка: навч. посіб. К: Знання, 2010. 171 с.
14. Рацул Анатолій Борисович. Педагогіка: інформативний виклад [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: СЛОВО, 2016. 344 с.
15. Сікорський П. І. Нова педагогіка: Підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 540 с.
16. Степанов О.М. Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки : Посібник. К. : Академвидав, 2012. 528 с.
17. Чайка В.М. Основи дидактики: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2011. 238 с.

6. ПЕРЕЛІК ЗАСОБІВ, ЯКІ МОЖУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИ СТУДЕНТИ НА ЕКЗАМЕНІ

Лексикографічні джерела: словники – синонімічні, двомовні, тлумачні словники.